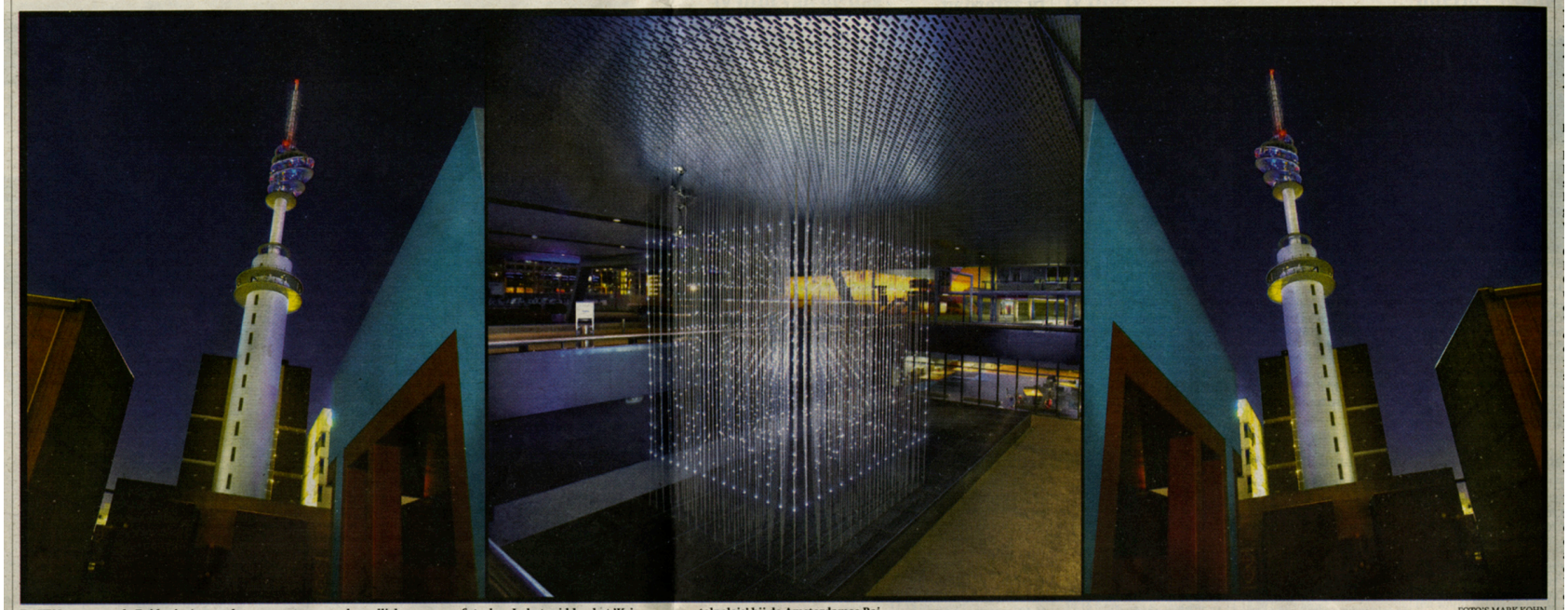

De KPN-toren aan de Zuidas in Amsterdam, waar sterren en hemellichamen vanaf stralen. In het midden het 'Kristalpaleis' bij de Amsterdamse Rai.

FOTO'S MARK KOHN

Met technische kennis, creativiteit en een groot organisatorisch talent brengt lichtkunstenaar Giny Vos op de meest onverwachte plekken licht in de openbare ruimte.

Grote kunst met kleine lampjes

Christine Baart

Het atelier van kunstenaar Giny Vos (1959) in een voormalig pakhuis in Amsterdam lijkt eigenlijk meer op een kantoor. Een bureau met computer en telefoon annex fax, printer en scanner neemt een prominente plaats in. Voor Vos, die voornamelijk kunst in de openbare ruimte maakt, zijn dit belangrijke gereedschappen, want om een project gerealiseerd te krijgen moet ze vooral organiseren, bellen en nog eens bellen.

Al bijna 25 jaar doet ze dit werk en nu komt er een boek over haar werk uit. Ook is ze bijna klaar met 'White Noise', een groot lichtobject voor de telecommunicatietoren op de Zuidas in Amsterdam.

Met maquettes en foto's kan ze laten zien wat ze doet, maar eigenlijk moet je ervoor op reis door Nederland: van Leiden, Utrecht, Amsterdam naar Nijmegen of Apeldoorn, en door naar Groningen.

Vos is niet zozeer bekend door tentoonstellingen in het museum, maar doordat ze haar stempel drukt op plekken in Nederland waar iedereen komt. Alleen zullen de meeste voorbijgangers zich nooit afvragen wie toch die zandverstuiving heeft bedacht op het stationsplein in Apeldoorn, of het grote sneeuwhuisje dat op zijn kop aan het plafond hangt in de fietsenkelder bij het Groningse NS-station. Haar doel is even de dagelijkse wereld op zijn kop zetten, met een ingreep die niet vanzelfsprekend is en de argeloze voorbijganger een poëtisch moment geeft.

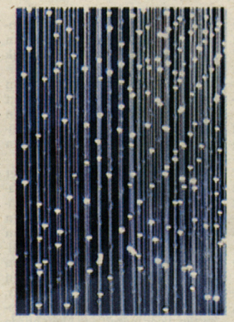

In de kubus zijn vierduizend led-lampjes gemonteerd

Licht in de vorm van led's (energiezuinige elektronische componenten die licht uitstralen als er een elektrische stroom doorheen wordt gestuurd) is het materiaal waarmee ze het meeste werkt. Want zoals ze zelf zegt: „Als je de stekker eruit trekt, is het weg. Je kunt het zichtbaar maken en ook onzichtbaar, en op die manier wordt de aanwezigheid een droombeeld."

Vos: „Ik ben altijd al gefascineerd geweest door licht en techniek. Misschien heb ik dat wel van mijn vader, die elektrotechnicus was en thuis ook hele dagen in een kamertje bezig was met allerlei apparaten."

Door die aanleg én door haar behendigheid in organiseren lukte het Vos al in 1985, toen ze nog studeerde aan de Rietveld academie, 'WORK TO DO' voor elkaar te krijgen. Drie flatgebouwen aan het Marconiplein in Rotterdam gaven op de langste nacht van het jaar door verlichte ramen de leesbare woorden 'WORK TO DO' te zien, doordat de ene etage haar kantoorverlichting liet branden en de andere etage niet.

Nu werkt ze met de nieuwste ontwikkelingen in lichttechnologie en met computerprogramma's, zodat het licht ook beweegt en driedimensionaal kan worden.

Steeds tast ze de mogelijkheden af door eerst op haar atelier met maquettes en lampjes te experimenteren. Daarna gaat ze te rade bij specialisten die ervaren zijn in buitenverlichting, want regen en wind zijn geduchte tegenstanders.

Maar het begint allemaal met het inleven in de plek waarvoor ze een opdracht moet uitvoeren. Dat geeft haar de inspiratie om iedere keer met een ander idee te komen. Zoals 'Kristalpaleis' bij de nieuwe aanbouw van de Rai. In het beginstadium was het daar nog een bouwput en moest ze op basis van een maquette zoeken naar een geschikte plek. Er bleek een ruimte over te blijven die open en donker bleef, de zogeheten berekuil: heel geschikt voor een lichtobject.

Vos: „Daarna ging ik me helemaal verdiepen in het onderwerp. Ik ben naar de Hiswa en een beurs voor truckers geweest om te begrijpen en voelen wat de Rai doet en is." Ook dook ze in de geschiedenis en stuitte zo op het Crystal Palace, het grote glazen gebouw in Londen uit 1851 dat het eerste gebouw was voor dergelijke beurzen.

Nu zijn er bij de Rai dunne stalen draden van boven naar beneden gespannen, in de vorm van een kubus – allemaal op gelijke afstand van elkaar – waarop ruim 4000 led's zijn gemonteerd. Door zes led's te bundelen met elkaar ontstaat er een lichtpunt dat lijkt op een schitterend kristal. Voortdurend gaan die aan en uit en het geheel vloeit constant van het ene patroon in het andere. Je ziet een bed, een schoen of een kan opdoemen en weer verdwijnen in een andere vorm.

Voor Vos was het belangrijk dat het niet alleen maar abstract zou zijn, maar dat er concrete voorwerpen zouden verschijnen. „Wat je daar ziet, is een stroom van objecten die zich in al hun schoonheid tonen, maar ook weer verdwijnen en zo hun vergankelijkheid laten zien. Een heleboel voorwerpen waren niet bruikbaar want die werden uiteindelijk niet leesbaar. Ik vond het belangrijk dat het concrete voorwerpen zouden zijn. Anders is het in mijn ogen alleen maar vorm. Het moet poëzie worden, want het gaat uiteindelijk om de verbeelding."

'Het moet poëzie worden, het gaat uiteindelijk om de verbeelding'

Bij dit project had Vos alle vertrouwen van de opdrachtgever gekregen. Maar het gaat niet altijd zo makkelijk, vooral niet als meerdere partijen een belang hebben. In Apeldoorn werd haar gevraagd iets met de grote wand te doen die na vernieuwing van het stationsplein zou ontstaan. Ze kwam met het idee de hele wand vol met led's te plaatsen en in een soort film een constante zandverstuiving te vertonen. De belangen en ideeën die Prorail en de gemeente hadden, lagen soms ver uit elkaar. Het werd een proces van eindeloos presenteren, overtuigen en onderhandelen. Aanpassingen en compromissen hoorden daar ook bij. Totdat het Vos te ver ging en ze bang was dat er van haar hele idee niet veel zou overblijven. Uiteindelijk zijn ze voor Vos door de knieën gegaan.

De KPN-toren aan de Zuidas, waar sterren en hemellichamen vanaf stralen, is net na twee jaar afgerond. Ook dat was geen makkelijk proces. Ze was gevraagd door het Virtueel Museum Zuidas, maar ook hier kon ze niet onbeperkt haar gang gaan. Er moest rekening worden gehouden met omringende bewoners die bang waren voor lichtvervuiling.

Inmiddels is ze alweer met een nieuwe uitdaging bezig: de 'vuile steeg' in het centrum van Amsterdam. Ze moet ervoor gaan zorgen dat de Nieuwezijds Armsteeg, die nu donker en vervuild is en naar urine stinkt, een schone en heldere indruk wekt. Een 'White Cube' (witte kubus) heeft ze hiervoor in gedachten.

Maar ze is nog druk bezig in haar hoofd en moet maquettes en visualisaties maken voordat ze achter de onderhandelingstafel met de woningbouwvereniging gaat zitten.

Projecten van Giny Vos

- 'Reizend zand', stationsplein, Apeldoorn
- 'Second thought', stadsbalkon Groningen
- 'De verlichte kamer', Limospark, Nijmegen
- 'Zonneschat', entreehal hoofdkantoor Shell, Den Haag
- 'Kristalpaleis', Elicium, Rai Amsterdam